

Canceroperation i munområdet

Muncancer omfattar cancer i munbotten, tungan, tandköttet, gommen, läpparna samt på kindernas slemhinnor.

Du har fått diagnosen muncancer vilket kräver kirurgiskt ingrepp. Syftet med operationen är att avlägsna cancertumören. Hudområdet varifrån tumören avlägsnas kan eventuellt behöva en hudtransplantation. Vid behov tas det även bort lymfkörtlar och görs en undersökning där man kollar vilka lymfkörtlar som eventuellt kan ha metastaser i sig. Om operationsplanen samt läkningen efter operationen kan du diskutera med din läkare.

Syftet med denna anvisning är att ge information om förberedelser inför operationen samt om vården på operations- och vårdavdelningen. Du får även information om rehabiliteringen och hemförlovingen efter operationen.

Förberedelser inför operationen

Ett bra näringstillstånd före och efter operationen främjar en snabbare återhämtning och minskar risken för komplikationer. Före operationen ska du äta så att vikten inte minskar fastän du har övervikt. Följ med din vikt och din matlust. Ät vid behov 5-6 små måltider under dagen. Välj sådan mat som har så mycket energi och protein som möjligt och som tilltalar dig. Granska din vikt och din matlust. Lägg till fett och grädde i maträtterna och ät efterrätt och extra mellanmål. På apoteket finns det olika kosttillskott i form av dryck och puddingar. Det lönar sig att ha soppor och puréer färdigt t.ex. i frysen när du kommer hem från sjukhuset.

Att upprätthålla ett tillräckligt allmänt tillstånd är viktigt. Lämplig träning är t.ex. promenad utomhus. Regelbunden motion förbättrar blodcirkulationen.

Att sluta röka samt dricka alkohol minskar risker under operationen. Det är bra att sluta använda alkohol före operationen eftersom alkoholen ökar skadeverkningarna i samband med operationen. De flesta förändringarna som alkohol orsakat korrigeras helt eller delvis efter en 1-2 månaders nykterhet.

Rökningen påverkar andningen och luftvägarna. Redan genom att vara rökfri dagen före operationen förbättras kroppens syrekapacitet. Rökningen förvärrar även sår läkning. Av dessa skäl är det lämpligt att sluta röka i god tid, helst en månad före operationen. Det finns flera hjälpmedel till att avsluta rökningen, t.ex. personlig rådgivning, nikotinpreparat, samt olika mediciner.

På avdelningen före operationen

Du kommer att få en kallelse att komma till avdelningen för öron- och munsjukdomar antingen dagen före operation eller samma dag. Den opererande läkaren undersöker dig och diskuterar operationen med dig. Specialläkaren gör en kontroll för att kartlägga utgångsläget. Före operationen görs ännu nödvändiga undersökningar så som röntgen- och laboratorieundersökningar. Under intervjun med sjukskötaren görs förberedelserna för operationen.

Före operationen kommer sjuksköterskan att avlägsna håren på operationsområdet av hygieniska skäl. Du kan ta en dusch på kvällen och tvätta håret. Narkosläkaren ger anvisningar om vilka av dina dagliga mediciner som skall tas samt om premedicineringen. Du ska inte äta eller dricka efter kl. 24 kvällen före operationen. På operationsmorgonen får du stödstrumpor för att förhindra blodpropp.

På operationsavdelningen

Operationen utförs oftast under narkos. Operationen tar vanligtvis 3-4 timmar beroende på operationen som görs. Under operationen följer man noggrant med dina vitala livsfunktioner så som pulsen, blodtrycket, syresättning och djupheten av narkosen.

I operationssalen får du en kanyl i handen och via den ges de mediciner du behöver före, under och efter operationen. Utöver detta läggs det vid behov en nasogastrisk sond och möjligtvis en PEG-slang.

På grund av att operationsområdet ofta blir svullet görs det ofta en tillfällig stomi på halsen för att underlätta andningen. I detta hål sätts en plasttub, trakeakanyl för att hålla hålet öppet. I det opererade området läggs 1-3 dräner vars uppgift är att avlägsna sårvätska och minska svullnaden. Din vätskebalans följs under operationen samt under återhämtningen. Vid behov sätts även en urinkateter om operationen tar en lång tid.

På avdelningen efter operationen

Efter operationen och tiden på uppvakningsrummet förlyttas du till avdelningen för öron- och munsjukdomar för att återhämta dig. Du träffar den opererande läkaren varje dag. Vårdpersonalen på avdelningen ansvarar för din vård.

Den postoperativa smärtan kan behandlas effektivt med nuvarande metoder. Smärtan behandlas med antiinflammatoriska läkemedel som läkaren har ordinerat samt med starka morfinliknande opiater. Smärtstillande medicinerna ges med jämna mellanrum oftast intravenöst eller via munnen. Smärtan utvärderas med hjälp av siffror eller en smärtpåmätare. Berätta om din smärta för vårdpersonalen så kan den behandlas effektivare.

Smärtlindringen kan effektiveras med en smärtpump som du själv kan styra. Du får anvisningar om hur pumpen används antingen före eller efter operationen. PCA-smärtpump (Patient Controlled Analgesia) är en maskin som möjliggör att du själv kan med hjälp av att trycka på knappen få en extra dos av kraftfull smärtmedicin rakt i venen. PCA-smärtpumpen är ett säkert

sätt att behandla smärta. Som patient kan du inte överdosera smärtmedicin åt dig själv eftersom programmet har en låsningstid.

Ifall det gjorts en tillfällig öppning i halsen (trakeostomi), håller man trakeakanylen i stomin ända tills svullnaden kring operationsområdet har minskat. Då andningen lyckas normalt kan trakeakanylen tas bort och man låter hålet växa igen med hjälp av tejp. Vid behov kan läkaren sy ihop trakeostomat i lokalbedövning.

PEG (= perkutan endoskopisk gastrostomi) är en slang som sätts in i magsäcken genom bukväggen för att säkra intaget av mat och vätska antingen tillfälligt eller permanent. Du kan behöva en PEG-slang om du har svårigheter att dricka och äta på grund av operationen eller strålbehandlingen. PEG-slangen sätts oftast i samband med operationen. När ditt tillstånd låter ger vårdpersonalen anvisningar om hur du ska sköta om PEG-slangen samt hur den används för näringen, vid behov även hemma.

Den första dagen efter operationen får du näring intravenöst. De följande dagarna får du näringen via nasogastrisk sond eller via PEG-slangen direkt till magsäcken. Gradvis börjar du äta via munnen. Enligt läkarens ordination får du börja med att dricka vatten. Nästa dag testas man med att ge små portioner av flytande och puré mat. Vid behov kan även talterapeuten ge övningar riktade till musklerna kring svalg- och halsområdet samt handleda dig så att sväljningen effektiveras med olika sväljtekniker. Med övningarna strävar man efter att maximera muskelmobiliteten och säkerställa en säker sväljning.

Munvården påbörjas enligt läkarens ordination. En god munhygien främjar läkningen av sår, underlättar hanteringen av maten i munnen och därmed underlättas även sväljningen. En god munhygien minskar bakteriebelastningen i munnen och vid svårigheter att svälja minskar en god munhygien även eventuella bakteriers gång till luftstrupen. Vårdpersonalen hjälper till samt handleder dig med munvården.

Man uppmuntrar dig till att klara av så mycket som möjligt självständigt, t.ex. i fråga om måltider och munvården. Det är viktigt att röra på sig med tanke på blodcirkulationen och att uppnå en normal lungfunktion. Att röra på sig upprätthåller även musklerna. Urinkatetern avlägsnas vanligtvis dagen efter operationen. Om man även opererat dina lymfkörtlar på halsen får du olika övningar av fysioterapeuten för att stärka huvudet och övreextremiteterna. Fysioterapin innehåller också andningsövningar som syftar till en ordentlig ventilation av lungorna.

Utskrivningen

Efter operationen och vården på öron- och munavdelningen fortsätter vården antingen hemma eller på någon annan avdelning. Före utskrivningen eller flytten till den andra avdelningen får du individuella anvisningar om sårvården, medicineringen, dosering av smärtstillande mediciner, nutritionen samt om sårvårdsmaterialen. Utöver detta får du olika rörelse- och stretchningsövningar till området kring munnen. Vid utskrivningen får du information om sjukledigheten och efterkontrollerna. Du får även kontaktuppgifterna till öronpolikliniken.

Ta kontakt med sjukhuset ifall du får symtom på infektion:

- det kommer varig avsöndring från såret
- området kring såret rodnar, är svullet och märkbart sjukt
- du har feber

Social trygghet och mentalt stöd

- Då man insjuknat i cancer kan det orsaka stora förändringar i utkomsten, arbetsförmågan och mänskliga relationerna. Öronpoliklinikens socialarbetare handleder dig och dina närstående i frågor gällande social trygghet, sociala tjänster och i frågor som gäller den vardagliga överlevnaden.
- Då du insjuknar kan det medföra svåra känslor och tankar. I ditt liv kan det också finnas andra belastande faktorer vilket leder till att du inte orkar ta hand om dig själv. Du får kontaktuppgifterna från din egen vårdenhet ifall du behöver tala med någon.
- Öronpoliklinikens cancersjukskötare handleder dig och dina närstående i alla frågor och tankar gällande sjukdomen och vården.
- Cancerföreningen stöder och råder dig och dina närmaste. Cancerföreningarna ordnar anpassningskurser för dig som insjuknat i cancer. Även dina närmaste kan delta. Information om olika stödformer får du av vårdpersonalen.

Anhöriga och nära släktingar

Anhöriga och nära släktingarna har en viktig uppgift att hjälpa dig med vardagliga saker. Ditt behov av hjälp är beroende av vilken grads cancer du insjuknat i och i vilken fas din behandling är. Det är även viktigt att diskutera om det som hänt med anhöriga. Ifall det behövs finns det även möjlighet att få daglig hjälp från olika frivilliga organisationer.